

K DISKUSI

[Jaroslav Seifert, Jan Skácel]

Ve Tvorbě probíhá diskuse o činnosti Svazu českých spisovatelů. V mnoha případech nabývá formy invektiv a v poslední době se v diskusi útočí i na díla jednotlivých spisovatelů. Existují však fakta, která jsou v těchto polemikách zamlčována a ignorována.

Zde jsou:

Výbor Svazu českých spisovatelů (SČS) se soustředil od začátku své činnosti, v duchu základních usnesení ustanovující konference, k pozitivnímu úsilí demokratizovat vnitřní strukturu Svazu. Chtěl vybudovat organizaci, jejíž hlavní činnost by se soustředila na tvůrčí a sociální otázky české literatury. Výbor se snažil vyvarovat polemik, které by mohly konflikty, jejichž kořeny tkví v minulosti, tzn. v době před ustanovením SČS, spíše prohloubit než vyřešit.

Ustavující konference SČS se konala 10. června 1969. Členům byla dána možnost, aby navrhovanou kandidátku doplnili svými vlastními návrhy. Ty byly na kandidátní listinu zařazeny rovnoprávně. Z rozšířené kandidátky zvolily konference v tajných volbách 30 členů nového výboru SČS a 12 členů výboru překladatelské sekce Svazu. Předsedu a místopředsedu volila konference přímo. Rozhodnutí členstva bylo tedy demokratické a muselo být v další činnosti Svazu respektováno.

Výbor byl diferencován myšlenkově i esteticky. Docházel ke svým společným stanoviskům po otevřených diskusích, ve kterých se výrazně projevovaly různé názory. Všichni, kdo přijali funkce ve výboru SČS a výboru překladatelské sekce, byli si vědomi, že tato práce neznamena

výnosné místo a není předpokladem ke kariéře. Naopak. Cítili, že na sebe vzali ve vážné a složité době vážnou a složitou odpovědnost před členstvem.

Jedinou schůdnou a poctivou cestu viděl výbor v úzkém styku se členy Svazu. Snažil se své názory neustále konfrontovat s názory spisovatelské obce. Zpočátku se mu to dařilo. Na podzim roku 1969 byly svolány členské schůze a výbor na nich vysvětlil svou představu dalšího postupu při vnitřní demokratizaci Svazu a plány své sociální činnosti. Později vypracoval výbor návrh na řešení sporných otázek, které souvisejí s jeho členstvím v Národní frontě, a předložil jej státním orgánům a členstvu shromážděnému na sedmi plenárních schůzích počátkem února 1970. Většina členů, více než 90 procent, návrhy schválila. V průběhu jednání s Národní frontou byla však činnost Svazu vnějšími opatřeními omezována na minimum.

Výbor si uvědomoval, že dvouleté funkční období je, vzhledem k složitosti problémů, které musel průběžně řešit, příliš dlouhé. Předpokládal také, že určitá část spisovatelů by chtěla mít ve změněných podmínkách v čele Svazu jinou reprezentaci. Proto navrhl, aby po uplynutí jednoho roku byla uspořádána svazová konference, která by demokraticky zvolila nový výbor.

Uspořádání konference nebylo povoleno.

Výbor hledal jiná řešení a navrhl, aby na místa 15 členů výboru, kteří byli ochotni vzdát se svých funkcí, bylo zvoleno nových 15 členů. Ani tento návrh nemohl být realizován.

Tato fakta jsou ověřitelná. Je z nich zřejmé, že výbor SČS neučinil kroky, které by mohly být vykládány jako opoziční činnost, ale že se v zájmu celé spisovatelské obce snažil demokraticky řešit složitou situaci. Takové skutečnosti se v útocích proti Svazu ignorují, argumentuje se tvrzeními, která jsou vymyšlená a nesprávná. Autor jednoho článku v *Tvorbě* si dokonce vymyslel několik nových členů výboru SČS, ačkoliv je informován a dobře ví, že spisovatelé, které jmenuje, nikdy členy výboru SČS nebyli.

Argumentuje se také tím, že vedení Svazu „předložilo příslušným státním orgánům takový návrh nových stanov, který zásadně odporuje kulturní politice socialistického státu, a proto nebyl a nemohl být jeho orgány schválen“. Toto tvrzení neobstojí v konfrontaci s fakty: Návrh stanov, který schválila konference SČS, se v podstatě nelišil od stanov Svazu slovenských spisovatelů a ty schváleny byly. Výbor však ani tento bod nechtěl učinit předmětem zbytečných sporů, a proto poslal ministerstvu vnitra jiný text stanov, jenž byl, až na nepatrnosti, shodný se stanovami Svazu československých spisovatelů. Stalo se tak z pověření, které výbor doslal na plenárních schůzích.

Tak by bylo možno bod za bodem vyvracet četná falešná nebo snad nepřesná tvrzení. Hodnocení spisovatelské organizace českých a slovenských spisovatelů je však úkol kolektivní, na němž by se měli podílet všichni spisovatelé z obou svazů. Ti jedině mohou osvětlit složitou problematiku přítomnosti i minula. Jakmile se dialog mění v monolog pamětníka, který interpretuje minulost podle toho, s kým a kdy měl rozepře, je takové počínání spíše obrazem způsobu myšlení určité osoby než pravdivým poznáním.

Jakou má objektivní hodnotu takový postoj tzv. pamětníků, kteří si často vyřizují vlastní účty, poznáme z cirkulace jmen škůdců nebo dobrodinců, kteří byli kdysi protivníky anebo přátelé autora.

Dokladem je monolog Jiřího Hájka v Tvorbě, v němž je minulost Svazu interpretována s vědomím, že nemůže dojít k veřejné konfrontaci. Je dostupné srovnání, co Jiří Hájek píše dnes o Eduardu Goldstückerovi a o kafkovské konferenci z roku 1963, s tím, co Jiří Hájek na konferenci pronesl: „Kafka, to je i pro nás, jak snad vůbec poprvé v marxistické literární vědě socialistických zemí ukázal československý germanista Eduard Goldstücker, apel k našemu komunistickému vědomí a svědomí, abychom z našeho společenského života odstranili vše, co činí jedince hříčkou neovladatelných sil, ať je to byrokratismus, ať je to mysticizování a mystifikace racionálních vztahů mezi jedincem a kolektivem nebo mezi kolektivem a jeho vedením, společností a jejími orgány a institucemi. Vedle výsledků velké průkopnické studie Ernsta Fischera, který objasnil Kafku jako mezníkový symptomatický fenomén člověka, společnosti a literatury dvacátého století, a vedle srovnávací studie československého filozofa Karla Kosíka o Kafkovi a Haškovi, který uvádí Kafku do hlubokých souhlasných i kontradiktorních vnitřních vztahů s progresivní českou literární tradicí dvacátých let, je toto poznání platnosti kafkovské symboliky i pro některé rysy první etapy vývoje socialistické společnosti myšlenkově nejproduktivnější reakcí marxistické kritiky na Kafkovo dílo.“

Upozorňujeme na podstatu útoku a na dodatečné zkreslování faktů proto, že je provázáno zkresleným hodnocením tvorby mnohých českých spisovatelů. Literární díla, která byla přivítána kritikou i čtenáři, jsou suverénně v jediné větě přihazována k literatuře, „jakou produkoval pro své vědecké čtenářky List paní a dívek“. Není tak daleko za námi doba, kdy se podobným způsobem rozhodovalo o práci Františka Halase, Vladimíra Holana, Františka Hrubína, Bohumila Hrabala aj. Neboť za názory jednotlivců, publikovanými v době, kdy nedochází ke kritické konfrontaci, následují bohužel mnohdy praktická opatření, kterými bývá znemožněno, aby mohl autor své dílo zveřejnit. Odsudky v novinách bývají často interpretovány jako pokyn a jmenovaný autor se stává nežádoucím pro nakladatelství, televizi, film i rozhlas.

Tradice české literatury nás zavazuje. Nemůžeme svou vlastní tvorbu vidět izolovaně od tvůrčího úsilí ostatních českých spisovatelů, i když se třeba naše vyznání od jejich víry radikálně liší. Všechny snahy vyčleňovat z národní literatury určité autory jen proto, že někteří posuzovatelé jim buď nerozumějí, nebo je odmítají z hlediska odlišné estetiky, bylo by pro českou literaturu katastrofální. Literatura malého národa žila a rostla vždy z mnohotvárnosti a rozdílnosti talentů.

Bohužel je dnes mnohým autorům znemožněno nebo ztíženo podílet se plně na rozvoji českého umění. Taková opatření se nevztahují na ně samotné, ale zasahují celou českou literaturu, a ta bude tímto stavem těžce poznamenána, jestliže si to včas neuvědomíme. V poslední době se příliš rozšířily tendence vysmívat se, ironizovat jisté autory, ať již z politických nebo estetických důvodů, a tendence, která někdy prosakuje napovrch, tendence utvořit novou spisovatelskou organizaci, v níž by byla soustředěna privilegovaná menšina, je pro literární vývoj zhoubná. Nerovnoprávnost mezi spisovatelem a jím pak byla uzákoněna de facto.

Výbor Svazu českých spisovatelů se snažil a bude se snažit, aby každý spisovatel měl možnost podílet se na práci Svazu, zejména pak aby mohl uplatnit svou tvorbu jako výraz svébytné, svou jedinečností pro vývoj české literatury nezbytné umělecké činnosti. Z toho přirozeně vyplývá upřímné přání výboru SČS, aby se poměry v naší společnosti konsolidovaly, aby vzniklo zdravé ovzduší, ve kterém by se spisovatel mohl věnovat svému nejvlastnějšímu poslání, literární práci.

Obáváme se však, a to je bolestné, že ke skutečné hluboké konsolidaci našeho života nedojde, pokud budou zamlčována a překrucována fakta.

Přáli bychom si proto, aby tyto poznámky k situaci ve Svazu českých spisovatelů byly pochopeny především jako výraz obav o budoucí vývoj české umělecké a vědecké tvorby.

(1970, tehdy nepublikováno)